

Populisme i de nordiske lande

Er populisterne flyttet ind i de nordiske folkhem?

"Hemmets grundval är gemensamheten och samkänslan. Det goda hemmet känner icke till några privilegierade eller tillbakasatta, inga kelgrisar och inga styvbarn. Där ser icke den ene ner på den andre. Där försöker ingen skaffa sig fördel på andras bekostnad... I det goda hemmet råder likhet, omtanke, samarbete, hjälpsamhet"

Per Albin Hanson

Hvad er populisme?

Den tyske samfundsforsker Thomas Greven taler om lighederne mellem populist i Europa og Nordamerika. Populisternes fortælling er, siger han, modsætningen mellem en (korrupt) politisk klasse, elite eller establishment og folket. Populisterne præsenterer sig selv som folkets eneste autentiske stemme

Højrefløjens populist lægger yderligere et element til fortællingen: Modsætningen mellem "dem og os". De definerer folket som kulturelt homogent, med identitet og fælles interesser, baseret på sund fornuft. I modsætning hertil står "de andre" – ofte minoriteter med en anden identitet og interesser, og som eliten giver en fortrinsstilling.

Jussi Halla-aho skrev om denne "sammensværgelse":

"The ruling Left milks the working Swedes to maintain a predominantly idle immigrant population, who thankfully vote for the Left. Swedish society has to support two parasites, each living in a symbiotic relationship with the other. That is, in this particular game of thought."

Et andet sted skrev han, denne gang om homoseksuelle:

"... Violence is these days a very undervalued method of solving problems."

Men langt fra alle populist er så ekstreme som ham. Og der findes også populist på venstrefløjen og i centrum af det politiske spektrum.

Populismens jordbund

Den danske humorist Robert Storm Petersen sagde: Ingenting kommer af ingenting, undtagen lommeuld. Det gælder også for populismen. Den er vokset frem på en jordbund, hvor reelle årsager til utilfredshed parres med lige dele nye effektive og decentrale medier og god gammeldags sentimentalitet

Ulighed og fordeling

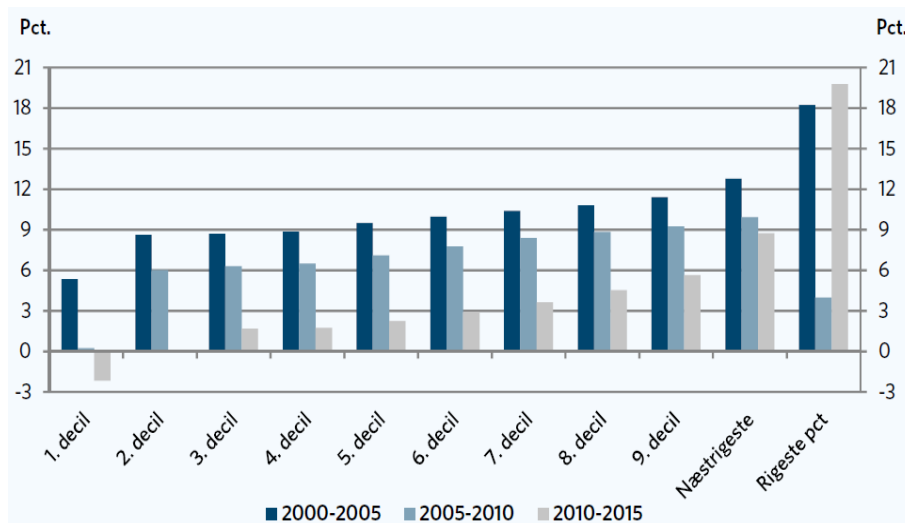
De nordiske samfund er blandt de mindst ulige i verden. Vi er blandt de bedste til at bremse den sociale arv. Der er i global sammenligning lav sandsynlighed for at fattigdom føres videre til den næste generation.

Men også hos os stiger uligheden, og vi har i stigende grad vores egen 1 % gruppe af meget rige borgere.

I Sverige var lønningerne for hver af de 50 CEOs i de største svenske virksomheder det samme som 9 industriarbejderlønninger i 1980. I dag er tallet ifølge LOs maktutredning omkring 50 lønninger.

Et andet udtryk for den stigende ulighed er udviklingen i de danske reallønninger.

Op til krisen fik alle grupper højere realløn, Under krisen og især efter krisen har der også været stigende realløn for de fleste. For den nederste halvdel af det danske samfund har stigningerne været begrænsede, og for de nederste 20% har der enten ikke været nogen stigning, eller der har været et reelt fald. Samtidig har de øverste 10% haft en stigning tæt på 10%, og den øverste procent har fået en real indkomststigning på op imod 20%.

Så i de nordiske lande er de fleste OK, men folk falder ud i bunden, mens vores ene procent i toppen får stærkt stigende indkomster.

Et særligt problem er skatteinddrivelsen. Dels er skatten på kapitalindkomst lavere end indkomstskatten, og vi har alle været del i en proces, hvor virksomhedsbeskatningen er sænket. Men der er også en klar indikation af at de øverste indkomster har en betydelig procentdel, som placerer deres penge i skattely.

Dette medvirker til en generel følelse af, at de bredeste skuldrer ikke længere bærer de tungeste byrder. I nogle tilfælde bærer de slet ingen byrde i det hele taget.

Samtidig er der anden ulighed i vores samfund.

Den norske arbejdsløshed er tre gange så høj for de, som sluttede skolegangen med folkeskolen, sammenlignet med de, der har en videregående uddannelse.

I USA har reallønnen i fremstillingsindustrien stået stille siden 70'erne mens produktiviteten er mere end fordoblet. De britiske reallønninger er faldet betydeligt siden begyndelsen på krisen.

Så dårlig er situationen ikke hos os. Men i den almindelige bevidsthed blandt de nordiske medborgere, så opleves blandt mange, at der i stigende grad er urimelige forskelle. Dette er ikke ubegrundet.

Marginalisering

I alle de nordiske lande er der sket en koncentration af både private og offentlige services. Det gælder offentlige, som hospitaler, politistationer, skatteadministration

og offentlige kontorer. Det gælder også privat service, som typisk er mere avanceret i storstadsområder. Det gælder for den sags skyld også de faglige organisationer.

I de fleste tilfælde sker denne koncentration af gode årsager. Hospitaler skal finansiere højteknologisk udstyr, der kan ske rationaliseringer på offentlige kontorer, og færre, større enheder kan løse flere opgaver, end de mange små kunne. Men denne udvikling kan være svær at acceptere for de små lokalsamfund, som føler sig isolerede. Dette sker klart i de nordiske lande med stort areal, men også i Danmark er denne udvikling tydelig.

Kobles dette med en økonomisk tilbagegang lokalt eller regionalt, på grund af f.eks. lukninger af økonomisk vigtige virksomheder og stigende arbejdsløshed kan situationen blive meget vanskelig for disse samfund.

Generelt ser vi i de fleste nordiske samfund stærkt stigende huspriser i de store byer, og især i hovedstæderne, mens priserne i periferien falder, til tider ganske drastisk, og det kan være svært eller umuligt at sælge sit hus. Også virksomheder i periferien har vanskeligheder, ikke mindst med at rekruttere kvalificeret arbejdskraft, når unge mennesker drages mod de store byer.

I Finland får EUs landbrugspolitik skylden for en del af udviklingen med mere intensivt og mindre arbejdskrævende drift. Ellers er fremvæksten af populisterne mest sket på baggrund af stigende arbejdsløshed i traditionelle industriområder.

I tillæg til den udvikling, der er beskrevet ovenfor, er der også kulturforskelle i alle landene. I for eksempel Norge er centrum/periferi meget politisk ladet. Der er rodfæstede forskelle som sprog (bokmål/nynorsk), alkohol og religion. Disse værdikonflikter, som også ses i andre nordiske lande, findes i alle partier, men de bidrager i dag til at danne en platform for populisme.

De nordiske kulturer har traditionelt været positive overfor forandringer. Den svenske jagt på "det moderne samfund" for eksempel. Teknologisk udvikling ses positivt, også på grund af den måde vi har håndteret den. Men i realiteten er der store skel mellem de, der ser sig selv som vindere i fremtiden og de, som føler sig efterladt af udviklingen.

Der er en blanding af en virkelig tilbagegang og en nostalgisk trang til de "gode gamle dage". Længslen blandt mange mod en tid, hvor "vi havde vores egen politistation, bank, fagforening, bedrift". Koblet med en god portion politikerlede, er der en frugtbar grobund for populistiske partier, som "tager periferien alvorligt".

Informationssamfundet og de sociale medier

En tredje del af populismens grobund er de værktøj, den har til rådighed.

Vi bombarderes i dag med informationer på internettet. Facebook, Twitter, Instagram, Reddit og mere ekstreme nyhedskilder, som 4Chan, er ikke kun et middel til at vise billeder af nuttede katte og familiens ferie. De leverer et informations-overload, som dels bringer fjerne nyheder højt op på skærmen, men som også leverer en platform for information med en meget ringe sandhedsværdi.

#pizzagate

Et grelt eksempel på falske nyheder er historien fra den amerikanske valgkamp om at pizzabaren Comet Ping Pong i Washington skulle være et dække over en pædofil ring, med Hillary Clinton og en del af hendes kampagnestab involverede.

Udgangspunktet var at der i de lækkede mails fra hendes kampagne var bestillinger på pizza.

I løbet af forbløffende kort tid, opstod historien om at pizzaerne var kodenavne for mindreårige prostituerede, og en reel kampagne med millioner af hits omkring hashtagget #pizzagate blev genereret – delvis formentlig af robotter, understøttet af bloggere på højrefløj.

Det var næsten til at smile af indtil en velmenende mand mødte op på pizzabaren og begyndte at skyde omkring sig med en riffel i et forsøg på at befri de ikke-eksisterende, stakkels børn. Han ramte ingen og blev omgående arresteret.

Og det er ikke kun på højrefløj, der genereres falske nyheder. Vi er alle flittige til at sende den gode historie videre og den kritiske vurdering ligger ikke altid i forgrunden. Firmaerne bag vore platforme finder det vanskeligt eller er uvillige til at gribe ind. Mængden af information på f.eks. Facebook gør indgriben vanskelig i sig selv.

På samme tid er de traditionelle medier, som i mange tilfælde driver en relativt kritisk og velfunderet journalistik, i stærk tilbagegang. Nye online media er i fremgang. Blogs bliver til online aviser, og der er en stribe af dem på højrefløj: Rights.no, avpixlat.se, gatesofvienna.net, denkorteavis.dk

Vi har i mange år fra faglig side været kritisk overfor avisernes politiske orientering. Realiteten er, at der er grund til at være endnu mere på vagt overfor de nye media.

Et tilbagevendende argument for højrefløjens medier er, at sandheden forties. At situationen, ikke mindst når det drejer sig om indvandrere, systematisk fordrejes under dække af politisk korrekthed, så illusionen om det multikulturelle samfund understøttes. Denne argumentation genfindes i mange lande i Europa og Nordamerika.

På det seneste har vi set et nyt fænomen. Jussi Halo-aho, er et eksempel på, at en personlighed fra sociale medier, der ikke nødvendigvis er en stor folketaler, kan blive partiformand. Redaktøren af det stærkt højreorienterede medie Breitbart er blevet toprådgiver i det hvide hus. Fra online til den virkelige verden er der tilsyneladende et kort skridt.

Populismens politiske udtryk

På den frugtbare jordbund, der er beskrevet ovenfor, vokser så populistiske partier og bevægelser frem. Men lad os allerførst slå fast, at en del af udviklingen også genfindes i de traditionelle partier. Stigende nationalisme og skepsis overfor EU. Ønsket om at decentralisere offentlige forvaltninger eller flytte dele af forvaltningerne til provinsen.

I den offentlige debat og i visse partiers program opfordres til mindre lovgivning, mere fleksibilitet og mindre administrative byrder. Dette er delvis traditionel

borgerlig liberal politik, men det indeholder også elementer af at ville svække eliten. I Danmark blev begrebet "smagsdommere" vidt anvendt på højrefløjen efter regeringsskiftet til venstre konservativ regering i 2001.

Når det så kommer til de populistiske partier på højrefløjen, så har de ret forskelligt udgangspunkt, men de er alle flyttet ind i det samme politiske hus. De norske og danske partier startede som skattenægttere. De argumenterede for drastisk reduktion af den offentlige sektor og for til tider ekstrem liberalisme.

I Sverige kom bevægelserne fra et nationalistisk grundlag. Det svenske parti endda med et så ekstremt udgangspunkt, at de danske, norske og finske partier indtil nu har distanceret sig. Dette er måske ved at ændre sig med splittelsen af Sandfinnerne.

Hvad er det så for et hus, de er flyttet ind i?

De er alle stærkt indvandringskritiske. De engagerer sig også i angreb mod bestemte religiøse overbevisninger. Islam angribes generelt, og får skylden for mange problemer. De er meget højtrøstede og skaber derved et klima, hvor det bliver sværere at diskutere reelle problemer, som indvandring fører med sig.

De er alle EU kritiske. EU præsenteres som højdepunktet af elitær politik. Officielt vil de ikke alle ud af EU/EØS, men de vil føre så mange sager som muligt tilbage, som vi i Danmark, Sverige, Finland og Norge selv kan tage stilling til. Parallellen til BREXIT argumentationen er tydelig

De har overtaget en del af den traditionelle socialdemokratiske dagsorden. De satser ikke mindst på at beskytte de ældre, pensionisterne. Denne voksende vælgergruppe er blevet et interessant politisk mål. Ud over denne gruppe argumenterer de for at de vil sikre velfærdsstaten.

Tidligere argumenter i Danmark og Norge om at sænke skatten er ikke længere på dagsordenen. I Danmark har Dansk Folkeparti reelt blokeret for den nuværende regerings sænkning af skatten for de højeste indkomster.

Den nyeste udvikling i Finland er interessant. Med valget af Halla-aho til partiformand i Sandfinnerne, og hans tilhængeres dominans af den øvrige partiledelse, er partiet nu splittet op i et mere moderat parti, Blue Future, der minder om de danske og norske partier, og et mere ekstremt parti, der vil knyttes tættere til Sverigedemokraterne.

De øvrige politiske partiers reaktion på højre-populisterne har været forskellig over tid og fra land til land. Indledningsvis var holdningen generelt, at partierne ikke var "stuerene". Der var en generel afvisning af at samarbejde med dem overhovedet. Men i takt med at de bed sig fast og havde stigende vælgertilslutning, har denne holdning ændret sig i alle andre lande end Sverige. Der er også sket en udvikling internt i de danske og norske partier, hvor de mest ekstreme grupper simpelt hen er blevet smidt ud.

Det har betydet, at den borgerlige danske regering fra 2001 til 2010 valgte at regere med Dansk Folkeparti som fast parlamentarisk grundlag. I dag gøres der også alliancer om konkrete spørgsmål med Socialdemokratiet. I Norge dannede Erna Solberg regering sammen med Fremskridtspartiet og i Finland blev Sandfinnerne en del af Sipilä's regering efter sidste valg. Konsekvensen af den politiske anerkendelse har kostet dyrest i Finland, og det har utvivlsomt været en del af baggrunden for Halla-Aho's fremgang internt i partiet.

Denne udvikling skyldes ikke kun, at der er sket bevægelser i de populistiske partier. Også de traditionelle partier har bevæget sig og taget spørgsmål op, der ligger tæt på populisternes politik. Denne udvikling er sket i alle de nordiske lande. Mere kritisk diskussion af periferiens problemer. Krav om mere lov og orden. Øget debat om indvandring.

Selvom der også er sket ændringer i de øvrige politiske partier i Sverige, er den svenske situation anderledes end i de andre nordiske lande. Dels er Sverigedemokraterne et nyere parti, og der er slet ikke sket den interne oprydning af ekstreme synspunkter, som er set i Norge og Danmark. Dels er Sverigedemokraternes platform og basis langt stærkere ekstremt nationalistisk, og svær for de andre partier at operere med. Det største parti i den borgerlige alliance, Moderaterne, erklærede i foråret, at de ville kunne samarbejde på nogle områder med Sverigedemokraterne. Andre partier i alliancen afviste dette, og opinionstillene for Moderaterne er dykket reelt. Samtidig har Sverigedemokraterne stadig fremgang i målingerne og de er nu Sveriges næststørste parti.

Vi har i de nordiske lande ikke set det sammenbrud i partisystemet, som Holland og især Frankrig har været ude for, men det er klart, at regeringsansvar har kostet dyrt for partier, som Socialistisk Folkeparti i Danmark, Socialistisk Venstreparti i Norge og Miljöpartiet i Sverige. Samtidig er der i Danmark i midten af det politiske spektrum opstået et populistisk parti, Alliancen, som forsøger at fastholde traditionelle socialliberale og socialdemokratiske synspunkter. De appellerer i høj grad til byernes befolkninger og er på den måde nærmest en diametral modsætning til det periferi-baserede Dansk Folkeparti.

Hvad kan vi gøre ved populismen?

Skal vi gå efter partierne eller efter den jordbund, de vokser frem på?

Vi har som faglige organisationer et særligt ansvar, fordi vi har højere troværdighed end de politiske partier, og fordi det er vore medlemmer, der stemmer på højrepopulisterne. Vi må føre en dialog med dem. Ikke afvise dem, men også lytte til dem.

Vi skal blive bedre til at fortælle vores historie på en konkret måde og bruge de sociale medier mere effektivt.

Men vi skal også tage fat på den stigende ulighed og de andre elementer, der ligger til grund for populismen. Og vi skal fastholde at svaret på globaliseringens udfordringer ikke er nationalt, men europæisk.

Dette er en debat, som vi i stigende grad må føre i de kommende år. Den nordiske politiske scene har allerede forandret sig.

Hvad gør vi?

Dette papir er i høj grad baseret på diskussioner og information fra samordningsgruppens medlemmer. Det behandler ikke situationen i Island, der på en række punkter adskiller sig fra de andre nordiske lande. Efter Nordisk Forum er det tanken at tilføje et særligt afsnit om de islandske forhold.